

Ministerie van Defensie
Directie Materieel, Vastgoed, Leefomgeving en Duurzaamheid
O.v.v. Zienswijze Ontwerp NPRD
Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Per aangetekende post
Digitaal

Datum 30 juni 2025
Ons kenmerk ORB34540
Betreft Zienswijze Ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie

Geachte heer, mevrouw,

Op 28 mei 2025 is het Ontwerp van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie van het Ministerie van Defensie ter inzage gelegd. Dit ontwerp doorloopt een zienswijze- en overlegprocedure voor de periode van zes weken tot en met 9 juli 2025.

Namens de leden, zijnde cumelabedrijven, van Cumela Nederland die in geheel Nederland gevestigd en werkzaam zijn, wordt een zienswijze ingediend in relatie tot het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie. In deze zienswijze worden naast de motivatie als belanghebbende, de activiteiten van de cumelasector en diens maatschappelijke uitdagingen nader toegelicht. Vervolgens formuleren wij onze zienswijze en een verzoek.

1. Cumela Nederland

Cumela Nederland is de brancheorganisatie van de ondernemers in de groen-, grond- en infrasector. Eén van de kerntaken van Cumela Nederland is het behartigen van de belangen van de bedrijven in deze sector in de breedste zin van het woord. De werkzaamheden van cumelabedrijven bestaan onder andere uit (agrarisch) loonwerk, grondwerkzaamheden, cultuurtechnische werkzaamheden, mestaanwending, infrastructurele projecten, be- en verwerken van meststoffen, compostering en onderhoud van (openbare) groenvoorzieningen, natuurgebieden en oppervlaktewater.

Verspreid over Nederland zijn ruim 2.000 leden van Cumela Nederland gevestigd. Ruim 90% van deze cumelabedrijven zijn met hun bedrijfslocatie gevestigd in het landelijk gebied.

2. Maatschappelijke uitdagingen en verantwoordelijkheden van de cumelasector

De cumelasector speelt met haar dienstverlening een belangrijke rol bij veel maatschappelijke uitdagingen waarvan de meeste direct of indirect een positieve bijdrage leveren aan:

- De verbetering van lucht- en water- en bodemkwaliteit;
- De verbetering van waterveiligheid;
- Ecologisch verantwoord beheer van de groene ruimte;
- Bestendigen van duurzame landbouw en voedselproductie;
- Het creëren van korte circulaire stromen waarbij minder afval ontstaat;
- Het verbeteren van de verkeersveiligheid;
- Het versnellen van de energietransitie;
- Het versterken van het landschap en natuur;
- Het behouden en versterken van werkgelegenheid en participatie in plattelandsgemeenten.

3. Hoe dragen cumelabedrijven bij aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen en wat hebben ze daarvoor nodig.

Cumelabedrijven dragen bij aan deze maatschappelijke opgaven vanuit hun technologische kennis, hun natuurlijke drang om te innoveren en hun mentaliteit om altijd hard te willen werken en probleemoplossend bezig te zijn. Hieronder zijn de belangrijkste pijlers voor cumelabedrijven weergegeven.

- Het kunnen inzetten van vakbekwaam en goed opgeleid personeel;
- Het kunnen inzetten van en een innovatief machinepark;
- Het hebben van moderne bedrijfslocaties, lokaal in het landelijk werkgebied;
- Bijdragen aan (verkeers)veiligheid;
- Herkenning, waardering en acceptatie.

Cumelabedrijven streven naar een voortdurende positieve bijdrage aan de maatschappelijke opgaven.

Cumelasector: De bedrijven in de cumelasector zijn uniek in hun soort. De sector bestaat uit circa 3.000 bedrijven met een gemiddelde bedrijfsomvang van circa 15 FTE per bedrijf. De gemiddelde bedrijfsoppervlakte bedraagt ongeveer 1,5 hectare. Uit onderzoek van het CBS blijkt dat de cumelasector de grootste werkgever is voor personeel in (en uit) het landelijk gebied met een totale jaarlijkse bruto omzet van vier miljard euro. Circa 90% - 95% van de bedrijven in de cumelasector zijn gevestigd in het buitengebied.

Cumelabedrijf (te definiëren als): een bedrijf dat geheel of in overwegende mate gericht is op het leveren van goederen en diensten in het landelijk gebied, aan agrarische bedrijven, niet-agrarische bedrijven en overheden, waaronder begrepen dienstverlening ten behoeve van landbouw, grondverzet, meststoffen(distributie), groenbeheer, natuur, bosbouw, cultuurtechniek en infra, waarbij gebruik wordt gemaakt van (landbouw-)voertuigen, motorrijtuigen met beperkte snelheid, werktuigen (graafmachines / shovels) en transportmaterieel, met inbegrip van een strategische werkvoorraad aan hulp-, bouw-, grond- of reststoffen (circulariteit).

4. Zienswijze op het ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie

4.1 Aanleiding

Defensie geeft aan voldoende strategische ruimte nodig te hebben om de huidige en toekomstige groei van de Landmacht en Luchtmacht op te kunnen vangen. Defensie heeft hiervoor diverse plekken/locaties in met name het landelijk gebied van Nederland in beeld. In de basis willen we aangeven dat we maatschappelijke behoefte voor de ruimte voor defensie begrijpen.

Graag brengen wij onder de aandacht dat niet alleen de lokale agrarische bedrijven, maar ook de bedrijven rondom de lokale agrarische bedrijven, die eveneens in het landelijk gebied actief zijn, schade kunnen ondervinden door implementatie van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie in Nederland.

4.2 Indirecte schade

Nadeelcompensatie is een regeling waarbij bedrijven die schade lijden door rechtmatig overheidsoptreden gecompenseerd kunnen worden voor de geleden schade. Binnen de regeling voor nadeelcompensatie wordt onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte schade. Directe schade is het gevolg van het aanpassen van bestaande rechten, bijvoorbeeld het opkopen van gronden en veranderen van de bestemming voor Defensie. Indirecte schade is schade veroorzaakt door activiteiten in de omgeving.

De gevolgen van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie welke indirecte schade kunnen veroorzaken voor cumelabedrijven zouden kunnen zijn:

- Daling aantal locaties waar cumelabedrijven werkzaamheden verrichten.
- Beperkingen voor cumelabedrijven door reservering van gebieden voor Defensie, zoals veiligheidszones waarin bepaalde activiteiten niet mogen plaatsvinden.
- Veiligheidsprocedures waaraan cumelabedrijven moeten voldoen in de nabijheid van militaire locaties, dit kost extra tijd voor cumelabedrijven.
- Bouw voor Defensie en militaire infrastructuur kunnen de bereikbaarheid van landbouwgebieden voor cumelabedrijven beïnvloeden.

Dit alles kan leiden tot verminderde omzet, extra kosten en een vermindering van efficiëntie en werk voor cumelabedrijven, wat indirecte schade voor cumelabedrijven kan opleveren.

4.3 Nadeelcompensatie

Juridische complexiteit

Eén van de problemen van de procedure van de nadeelcompensatie is dat mkb-ondernemers geen kennis van de juridische complexiteit hebben. De procedure van de nadeelcompensatie is zeer bewerkelijk, heeft in veel gevallen een lange tijdsspanne en de uitkomst verschilt per casus én overheidsinstantie. Onze leden zijn niet gebaat bij langdurige juridische procedures. Wij vragen dan ook om samen met Defensie te kijken naar een praktisch en eenvoudig toepasbare regeling waarin de indirecte schade kan worden vergoed, zonder juridische complexiteit.

Alternatief voor nadeelcompensatie

Deze zienswijze benadrukt dat niet alleen de lokale agrarische bedrijven, maar ook bedrijven rondom de agrarische bedrijven indirecte schade kunnen ondervinden door het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie. Hoewel nadeelcompensatie beschikbaar is voor schade, zijn er zorgen dat het als 'normaal bedrijfsrisico' wordt gezien en de juridische complexiteit ontmoedigend is.

In gebieden waar veel landbouwgrond wordt opgekocht en veel agrarische ondernemers worden uitgekocht, heeft dit ook consequenties voor lokaal werkende agrarische loonbedrijven c.q. cumelabedrijven. Wij pleiten ervoor dat ook deze bedrijven financieel gecompenseerd worden voor de verkleining van hun werkgebied door de opkoop van landbouwgronden. Een andere vorm van compenseren kan zijn om deze bedrijven langjarig het grondverzetwerk, de groenvoorziening en het groenonderhoud op deze toekomstige defensie terreinen te gunnen.

4.4 Ons verzoek

Wij verzoeken u om in overleg met ons een passende vorm van compensatie aan te bieden aan onze leden die geraakt worden door de plannen vanuit het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie. Dit kan een praktische regeling voor nadeelcompensatie zijn of langjarig werk gunnen aan de leden die geraakt worden.

Gewijzigd vaststellen

Verzocht wordt deze zienswijze gegrond te verklaren en op grond van de genoemde aspecten het programma gewijzigd vast te stellen i.c. de genoemde aspecten in het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie te betrekken.

Wij verzoeken u derhalve om met inachtneming van onderhavige zienswijze de belangen en gevolgen voor de cumelabedrijven te heroverwegen.

5. Afsluiting

Indien nadere informatie of een toelichting gewenst is, dan zijn wij uiteraard meer dan bereid om daaraan te voldoen. U en uw medewerkers zijn van harte welkom om bij enkele van onze cumelabedrijven een beter inzicht te krijgen in de uitdagingen en verantwoordelijkheden die onze leden elke dag weer aangaan.

Volledigheidshalve wordt het recht voorbehouden om deze zienswijze, op enig moment, mondeling en / of schriftelijk, aan te vullen.

Voor (inhoudelijke) vragen, toelichting e.d. wordt verzocht u te wenden tot ondergetekende (M: 06 53 75 10 67 / E: ldaboer@cumela.nl)

Hoogachtend,

Leo de Boer
Directeur Cumela Nederland

Cumela Nederland is een handelsnaam van de Vereniging Cumela Nederland. Statutair gevestigd aan de Nijverheidsstraat 13 in Nijkerk en ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 40477842.